

Toplumsal Duyarlılık Projeleri Çocuk Haklarının Hayata Geçirilmesi ve Mesleki Gelişim için Bir Araç Olabilir Mi?*

Barış KALENDER¹, Burak CESUR², Ayşe ÖZTÜRK³

Öz: Bu çalışmada, Sınıf Öğretmenliği Lisans Programındaki Toplumsal Duyarlılık Projesi (TDP) dersleri kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde bulunan çocukların katılım haklarının hayata geçirilmesini desteklemek amacıyla gerçekleştirilen bir projenin sağlayabileceği çoklu faydanın incelenmesi amaçlanmıştır. Durum araştırması olarak gerçekleştirilen bu çalışmada proje kapsamında gerçekleştirilen uygulamaların Aile ve Sosyal Hizmetler bünyesindeki çocuklar ve sınıf öğretmeni adayları açısından sağlayabileceği faydalar incelenmiştir. Çalışmanın katılımcılarını ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen 57 sınıf öğretmeni adayıyla Aile Sosyal Hizmetler bünyesinde görev yapan üç proje koordinasyon sorumlusu oluşturulmuştur. Projede veriler; Öğretmen Adayı Görüşme Formu, Proje Koordinasyon Sorumlusu Görüşme Formu ve Öğretmen Adayı Öz Değerlendirme yazılarıyla toplanmıştır. Toplanan veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda, "Öğrenciler için çocuk hakları bağlamında sağlanan katkılar", "Öğretmen adaylarına mesleki gelişim bağlamında sağlanan katkılar" ve "Proje ile ilgili görüş ve öneriler" olmak üzere üç temaya ulaşılmıştır. Bu kapsamda, projenin etkili ve faydalı bulunduğu, süreç organizasyonuna bağlı olarak birtakım sorunlar yaşandığı, lisans eğitimi süresince uygulamaların devam etmesi, uygulamaların kapsamının genişletilmesi sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Toplumsal Duyarlılık Projesi, Çocuk Hakları, Sınıf Eğitimi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Can Social Responsibility Projects Be a Tool for the Realization of Children's Rights and Professional Development?

Abstract: The purpose of this research is to examine the multiple benefits of a project that supports the realization of right of children protected under the Ministry of Family and Social Services to participate in education, games, entertainment, and artistic activities within the scope of Social Responsibility Project courses. This study conducted as a case study. The participants of the study consisted of 57 classroom teacher candidates and three project coordinators. Data were collected with interviews and self-evaluation letters. The data was analyzed by content analysis. As a result of the research, it was gathered under three themes: "Contributions provided for students in the context of children's rights", "Contributions provided to teacher candidates in the context of professional development" and "Opinions and suggestions about the project". In this context, it was determined that the project was found to be effective and beneficial, some problems were experienced due to the process organization.

Keywords: Social Responsibility Project, Children's Rights, Classroom Teacher Candidates, The Minister of Family and Social Services

Geliş Tarihi: 22.11.2022

Kabul Tarihi: 07.07.2023

Makale Türü: Araştırma Makalesi

*Bu araştırmanın bir kısmı 20. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Gaziantep, Türkiye, e-posta: bkalender@gantep.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4175-7099>

² Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Gaziantep, Türkiye, e-posta: burakkcesur@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5788-8512>

³ Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Gaziantep, Türkiye, e-posta: ozturkayse2007@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9279-1716>

Atf için/ To cite:

Kalender, B., Cesur, B., & Öztürk, A. (2023). Toplumsal duyarlılık projeleri çocuk haklarının hayata geçirilmesi ve mesleki gelişim için bir araç olabilir mi?. *Yaşadıkça Eğitim*, 37(3), 780-799. <https://doi.org/10.33308/26674874.2023373554>

Günümüzde hizmet öncesi öğretmen yetiştirme sürecinin niteliği, öğretmenlerin eğitim bilimleri bakış açısıyla toplumun sorunlarına ve ihtiyaçlarına sundukları katkılar yoluyla belirlenmektedir. Öğretmen adaylarının, toplumun sürekli değişen ve çeşitlenen sorunları kapsamında sorun alanlarını belirleme, öncelikleri saptama ve bu toplumsal sorunlara çözüm üretme konusunda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmaları gerekmektedir. Toplumsal yaşama katkı işlevinin etkin bir biçimde gerçekleşebilmesi için öncelikle öğretmen adaylarına, toplumla bütünleşmelerine olanak tanıyacak, toplumsal sorunlara duyarlılıklarını arttıracak ve sosyal sorumluluk bilinçlerinin gelişimine katkı sağlayacak deneyimler kazandırılması büyük önem taşımaktadır (Tülüce, 2014). Bu bağlamda, hizmet öncesi öğretmen eğitiminde hizmet ederek öğrenme kavramının önemi gözetilerek çeşitli proje, etkinlik ve uygulamaların gerçekleştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Hizmet ederek öğrenme kavramının kuramsal gelişimi eğitim bilimleri bağlamında incelendiğinde, gerçek yaşam deneyimlerinin eğitim programları yoluyla kazandırılması gerektiğini düşünen Dewey'in 20. yüzyılın başlarında savunduğu ilerlemeci felsefeye dayandığı görülmektedir (Hatcher & Erasmus, 2008; National Service-Learning Clearinghouse, 2011). Dewey, öğrenilen bilgi ve becerilerin topluma yansması ve bu bilgilerin öğrencilerin ve toplumun gelişimi için kullanılmasını sağlaması bakımından yaşantı merkezi olan toplumu, deneyimsel öğrenmenin vazgeçilmez bir parçası olarak görmüştür (Sönmez, 2010). Bu bakış açısıyla Dewey, hizmet ederek öğrenme yaklaşımını oluşturan deneyimsel öğrenme, vatandaşlık eğitimi, aktif katılım, toplumsal destek, okul ve gerçek dünya arasında bağ kurma öğelerine vurgu yapmaktadır (Wilczenski & Coomey, 2007). Tarihsel süreç içerisinde hizmet ederek öğrenme kavramına ilişkin çeşitli tanımlar yapıldığı görülmektedir. Hizmet ederek öğrenme; okul ve gerçek yaşam arasında bağ kuran ve kuramı uygulamaya dönüştüren bir süreç (Furco, 2003; Tonkin, 2004), bir topluluğun ihtiyaçlarını karşılamak üzere organize edilen bir öğrenme yaklaşımı (Duckenfield & Wright, 1995), bireylerin topluma hizmet sırasında yaşanan deneyimler üzerinde derinlemesine düşünerek öğrenmesine dayanan etkileşimli bir olgu (Witmer, 1994) olarak tanımlanmaktadır.

Hizmet ederek öğrenme yaklaşımının etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için uygulamaya konan TDP yoluyla toplumsal fayda sağlanması ve bunların sonucunda da toplumsal bir farkındalık oluşturulması amaçlanmaktadır. TDP sayesinde öğretmen adayları hem araştırma, yansıtma, tartışma, deneyim kazanma ve deneyimleri paylaşma gibi akademik gelişimlerini destekler hem de aktif, demokratik ve sorumlu bir vatandaş olarak topluma katkı sağlamaktadır (Cipolle, 2004; Howard, 2003). TDP yoluyla öğrencilerde sorumluluk bilincinin oluşması, kendini değerli hissetme duygusunun gelişmesi, birey olarak etkili olma ve fark edilme duygusunun kazanılması, sosyal yeterliklerin artması, kendini etkili bir şekilde ifade edebilmesi ve toplumsal bakış açısının değişmesi desteklenmektedir (Sliwka, 2004). Çuhadar (2008) da TDP kapsamında öğretmen adaylarının "toplumsal sorumluluk", "gönüllü katılımçılık" ve "demokratik tutum" bilinci kazanarak toplumu tanıma ve topluma karşı sorumluluklarını fark etmelerinin sağlanmasının amaçlandığını belirtmektedir.

Öğretmen adayları, toplumun eğitim, kültür, sosyal ve ekonomik gelişimine katkı sağlayacak rol ve sorumluluklara uygun anlayış ve nitelikte sahip olacak biçimde yetiştirilmelidir. Bununla beraber öğretmen adaylarının öğrenciyi tanıma, öğretme-öğrenme süreci, gelişimi izleme ve değerlendirme gibi mesleki bilgi ve becerilerinin desteklenmesi de hedeflenmektedir (Yüksek Öğretim Kurumu, 2006). Ayrıca, TDP; öğretmen adaylarının aktif bir şekilde hizmet ederek öğrenmelerine, öğrendikleri bilgileri gerçek yaşam durumlarına uygulamalarına, toplumsal sorunlara çözüm sunmalarına ve kazandıkları becerileri gelecek kariyerleri ile yaşamlarına aktarabilmelerine olanak tanımaktadır (Bringle & Hatcher, 1995; Küçükkoğlu & Coşkun, 2012; Mayer, 2003; Speck & Hoppe, 2004; Quezada & Christopherson, 2005). Bu kapsamda, TDP'ye katılan öğretmen adayları göreve başladıklarında yönetici, öğretmen, öğrenci, veli ve diğer paydaşlar ile iş birliği içerisinde bulunarak birçok yönden topluma fayda sağlayan hizmetler sunabilmektedir.

Öğretmen adaylarının topluma nasıl ve hangi açılardan hizmet edebileceğine ilişkin düzenlenen "Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Topluma Hizmet İşlevi" çalıştayının sonuç bildirgesinde topluma hizmet işlevi derinlemesine irdelenmiş ve bu doğrultuda çeşitli öneriler sunulmuştur (Dinçer, 2006). Diğer taraftan, Yeşilyaprak (2006), toplumsal duyarlılık ve sorumluluk ile ilgili içeriğe sahip olabilecek derslerin hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarına eklenmesi gerektiğini ifade ederken, benzer

şekilde Öğülmüş (2006) de öğretmen yetiştirme programlarında kredili dersler açılmasının ve bu dersler aracılığıyla öğrencileri TDP'lerine yönlendirmenin gerekliliğine vurgu yapmıştır. Öğretmen yetiştirme programlarının 2006 yılında güncellenmesiyle birlikte "Topluma Hizmet Uygulamaları" dersi öğretmen yetiştirme programlarının içerisine zorunlu bir ders olarak eklenmiştir. Üniversitelerin en önemli işlevlerinden biri olan "topluma hizmet işlevi"nin eğitim fakültelerinin de çağdaş ve bilimsel eğitimin sürdürülebilirliğini sağlama yolunda üstlenmesi gereken önemli görevlerden biri olması bu dersin öğretmen yetiştirme programı içerisinde yer almasını gerekli kılmıştır (Öztürk & Kaymakçı, 2009). Eğitim fakültelerinde yer alan "Topluma Hizmet Uygulamaları" dersinin yanı sıra çeşitli üniversitelerin eğitim programlarında yer alan TDP dersi kapsamında farklı alanlarda projeler yürütülmektedir.

TDP'ler; çeşitli toplumsal sorunlara dikkat çekilerek çözüm önerileri sunmak için kurumlar arasında ortaklıklar gerçekleştirilerek ve üniversitelerin eğitim programlarına bir ders olarak entegre edilerek uygulanmaktadır (Sliwka, 2004). Örneğin; 1999 Marmara depreminden sonra depremedelere yardım götürmek için Bilkent Üniversitesi'nde kurulan TDP Birimi, o süreçte çok sayıda öğrencinin ilgisini çekmiş ve ilk olarak gerçekleştirilen Gönüllü Eğitim Projesi'yle bugün etkin bir şekilde yürütülen birçok projenin temellerini oluşturmuştur (Bilkent Üniversitesi TDP Koordinatörlüğü, 2022). Benzer şekilde, 1999 yılından beri Sabancı Üniversitesi'nde TDP, zorunlu bir ders olarak bütün bölümlerin eğitim programlarında yer almaktadır (Sabancı Üniversitesi TDP Birimi, 2022). Özyeğin Üniversitesi'nde de öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincini güçlendirmek ve aktif yurttaşlar olmalarını sağlamak için TDP yürütülmektedir. Yine Gaziantep Üniversitesi'nde TDP dersi 2009 yılında uygulanmaya konmuş ve üniversitenin tüm bölümlerinde birinci sınıf öğrencilerinin alması gereken zorunlu bir ders olarak tanımlanmıştır. TDP kapsamında kültür-sanat, çevre-doğa, özel gereksinimli bireyler, engelli bireyler, insan hakları, sosyal hizmet, toplumsal cinsiyet eşitliği, sağlık, eğitime destek, çocuk hakları vb. alanlarda çeşitli projeler yürütülmektedir (Selvi & Şentürk, 2016).

Bu araştırmanın kapsamına bir devlet üniversitesinde zorunlu ders olarak yer alan TDP-I ve TDP-II derslerinde yürütülen bir proje dahil edilmiştir. Bu projede, sınıf öğretmeni adayları tarafından Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde koruma altında bulunan ilkokul düzeyindeki çocukların akademik ve duyuşsal gelişimlerini desteklemek, çocuklara sosyal ve yaşam becerileri kazandırmak, çocukların oyun, eğlence ve sanatsal etkinliklere katılımlarını sağlamak için çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Bu projenin amacına ulaşip ulaşmadığının belirlenmesine ve projenin etkililiğinin araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca projenin; öğretmen adaylarının mesleki gelişimine sağladığı katkıların, eğitim verilen öğrencilerin çocuk hakları bağlamında edindiği kazanımların ve projenin uygulanmasına yönelik sorunların çeşitli paydaşların görüşlerine başvurularak tespit edilmesi ve bunlara yönelik çözüm önerilerin sunulması önem taşımaktadır. Bu noktadan hareketle, araştırmada TDP-I ve TDP-II dersleri kapsamında, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde koruma altında bulunan çocukların eğitim ve oyun, eğlence ve sanatsal etkinliklere katılım haklarının hayata geçirilmesini desteklemek amacıyla gerçekleştirilen projenin sağlayabileceği çoklu faydanın incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:

1. TDP-I ve TDP-II dersleri kapsamında yürütülen projenin öğretmen adaylarının mesleki gelişimine katkısı nasıldır?
2. TDP-I ve TDP-II dersleri kapsamında yürütülen proje kapsamında öğrencilerin çocuk hakları bağlamında edindikleri kazanımlar nasıldır?
3. TDP-I ve TDP-II dersleri kapsamında yürütülen projenin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, araştırmanın katılımcıları, veri toplama araçları ve süreci, veri analizi ile geçerlik ve güvenilirlikten bahsedilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Türkiye’de bir devlet üniversitesinin Sınıf Öğretmenliği Lisans Programında yer alan TDP 1 ve TDP 2 dersleri kapsamında Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde koruma altında bulunan çocukların katılım haklarının hayata geçirilmesini desteklemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma durum araştırması olarak desenlenmiştir. Durum araştırmasında, bir durumun derinlemesine incelenmesi, gerçek yaşam, güncel bağlam ya da ortamın içindeki bir durumun araştırılması (Creswell, 2007; Yin, 2009) ve bütüncül bir bakış açısı ile ilişkili etkenlerin durumu hangi yönden etkilediğini ve durumdan nasıl etkilendiğinin belirlenmesi temel alınmaktadır (Cohen ve diğeri, 2005). Bu çalışmada incelenen durum, TDP 1 ve TDP 2 dersleri kapsamında yürütülen projenin, koruma altındaki çocukların katılım haklarına sağladığı çoklu faydadır. Bu desenin tercih edilmesinin temel amacı da hem sınıf öğretmeni adayları hem de proje koordinatörleri olarak farklı veri kaynaklarından veri toplayarak durumun derinlemesine incelenmesidir.

Araştırmanın Katılımcıları

Bu projede 57 sınıf öğretmen adayı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olan 3 proje koordinatörleri görev almıştır. Araştırmanın katılımcı grubu, amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örnekleme tekniğiyle belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme tekniği, katılımcıların belirlenmesi için bazı kriterlerin arandığı durumlarda tercih edilmektedir ve bu kriterler araştırmacı tarafından belirlenebilir (Smith & Osborn, 2004). Bu çalışmada 9 sınıf öğretmeni adayı ve 3 proje koordinasyon sorumlusu katılımcı grubu olarak belirlenmiştir. Bu çalışmadaki öğretmen adaylarının ders kapsamında devamsızlık yapmamış olması ve görüşmelere katılmaya gönüllü olması; proje koordinatörlerinin ise koruma altındaki öğrenciler hakkında bilgi sahibi olması ölçüt olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak Öğretmen adayı görüşme formu (ÖGF), Proje koordinasyon sorumlusu görüşme formu (PGF) ve Öğretmen adayı öz değerlendirme yazıları kullanılmıştır.

Öğretmen Adayı Görüşme Formu (ÖGF)

ÖGF sınıf öğretmeni adaylarının TDP 1 ve TDP 2 dersleri kapsamında gerçekleştirilen projenin sağladığı katkılar, süreçte karşılaşılan problemler ve öneriler bağlamında görüşlerini almak için kullanılmıştır. ÖGF’nin hazırlanması sürecinde alan yazın taraması yapılarak açık uçlu sorular hazırlanmış, daha sonra hazırlanan sorular araştırmacıların dışında yer alan çocuk hakları, Türkçe eğitimi ve ölçme-değerlendirme alanından uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Uzman görüşünden alınan dönütler ile düzeltmeler yapılan görüşme formu üç sınıf öğretmeni adayı üzerinde pilot uygulaması yapıldıktan sonra gerekli düzenlemeler yapılarak son halini almıştır. Bu süreçler sonrasında ÖGF’de yedi açık uçlu soruya yer verilmiş olup bu sorular sırasıyla şöyledir:

- TDP projesi kapsamında gerçekleştirdiğiniz uygulamaları faydalı buluyor musunuz? Nasıl/Neden açıklar mısınız?
- TDP projesi kapsamında gerçekleştirdiğiniz uygulamalar sosyal sorumluluk bilinci gelişiminize herhangi bir fayda sağladı mı? Nasıl/Neden açıklar mısınız?
- TDP dersi kapsamında gerçekleştirdiğiniz uygulamalar mesleki gelişiminize herhangi bir fayda sağladı mı? Nasıl/Neden açıklar mısınız?
- TDP projesi kapsamında gerçekleştirdiğiniz uygulamaların projeye katılan çocuklara herhangi bir fayda sağladığını düşünüyor musunuz? Nasıl/Neden açıklar mısınız?
- TDP kapsamında dahil olduğunuz bu projeyi etkili buluyor musunuz? Nasıl/Neden açıklar mısınız?
- TDP dersi kapsamında dahil olduğunuz bu proje ile ilgili gözlemlediğiniz eksiklikler/problemler var mı? Açıklar mısınız?
- TDP kapsamında dahil olduğunuz bu projeyi daha etkili hale getirilmesi için önerileriniz var mı?

Açıklar mısınız?

Proje Koordinasyon Sorumlusu Görüşme Formu (PGF)

PGF, TDP dersi kapsamında gerçekleştirilen projeye ilişkin Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü proje koordinasyon sorumlularının görüşlerini almak için kullanılmıştır. PGF'nin geliştirilme sürecinde ÖGF ile benzer süreçler izlenmiş olup aşağıda yer alan beş açık uçlu soruya yer verilmiştir.

- TDP projesi kapsamında gerçekleştirdiğiniz uygulamaları faydalı buluyor musunuz? Nasıl/Neden açıklar mısınız?
- TDP projesi kapsamında gerçekleştirdiğiniz uygulamaların projeye katılan çocuklara herhangi bir fayda sağladığını düşünüyor musunuz? Nasıl/Neden açıklar mısınız?
- TDP projesi kapsamında gerçekleştirilen projenin kurumunuza herhangi bir fayda sağladığını düşünüyor musunuz? Nasıl/Neden açıklar mısınız?
- TDP dersi kapsamında dahil olduğunuz bu proje ile ilgili gözlemlediğiniz eksiklikler/problemler var mı? Açıklar mısınız?
- TDP kapsamında dahil olduğunuz bu projeyi daha etkili hale getirilmesi için önerileriniz var mı? Açıklar mısınız?

Öğretmen Adayı Öz Değerlendirme Yazıları

Öğretmen adayları öz değerlendirme yazıları sınıf öğretmeni adaylarının hem proje ve uygulama süreci ile ilgili görüşlerini hem de kişisel gelişimlerini değerlendirmeleri için kullanılmıştır. Öz değerlendirme yazıları ile projeye katılan sınıf öğretmeni adaylarının tamamının bireysel değerlendirmelerine ulaşılması sağlanmıştır. Öz değerlendirme yazıları TDP dersi kapsamında vize ve final notu olarak değerlendirildiği için sınıf öğretmeni adaylarının tamamından elde edilmiştir.

Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırmanın veri toplama süreci 2022-2023 bahar döneminde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiş 3 proje koordinatörü ve 9 sınıf öğretmeni adayları ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve görüşme süreçleri izin alınarak kayıt altına alınmıştır. Yapılan her bir görüşme ortalama 25-30 dakika sürmüştür ve toplam 5 haftada görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler bizzat üç araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmacıların aynı zamanda TDP 1 ve TDP 2 derslerinin yürütülmesinde sorumlu öğretim elemanları olmaları ve iki araştırmacının da "çocuk hakları" kapsamında bilimsel yayınlarının olması görüşmelerin niteliğine katkı sağlamıştır. Bunun yanı sıra katılımcı grubunun dışında yer alan 48 öğretmen adayından da öz değerlendirme ve yansıtma yazıları yoluyla veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Verilerinin Analizi

Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilmek için verileri derinlemesine analiz ederek fark edilemeyen kavramlara, ilişkilere ve temalara ulaşmaktır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Bu araştırmada da verilerden çıkarılan kavramlara göre kodlamalar yapılmıştır. Bu süreçte, yarı yapılandırılmış görüşmelerle sınıf öğretmeni adaylarından ve proje koordinatörlerinden toplanan veriler yazılı hale getirilerek transkriptler oluşturulmuştur. Aynı zamanda, öz değerlendirme yazılarının tamamı tek bir doküman üzerinde toplanarak öz değerlendirme yazıları transkripti oluşturulmuştur. Oluşturulan transkriptler araştırma amacı doğrultusunda incelenerek doğrudan ya da dolaylı olarak ortaya çıkan kavramlardan hareketle kodlar oluşturulmuştur. Oluşturulan kodlar, araştırma amacı esas alınarak benzerlik ve farklılıklarına göre gruplandırılarak kategoriler oluşturulmuştur. Bu süreçte hem görüşmelerden hem de öz değerlendirme yazılarından ulaşılan kodlar birlikte ele alınarak kategorileştirme yapılmıştır. Bu süreç sonucunda 10 kategoriye ulaşılmıştır. Ulaşılan kategoriler ise incelenerek aynı amaca hizmet edenler bir araya getirilip üç tema altında toplanmıştır. Bulguların sunulması sürecinde ulaşılan tema, kategori ve kodlar sınıf öğretmeni adaylarından ve kurum

koordinatörlerden elde edilen verilerden alıntılar yapılarak sunulmuştur. Alıntılar sunulması sürecinde ise kod numaraları kullanılmıştır. Ö1, bir numaralı sınıf öğretmeni adayını, K1 ise bir numaralı kurum koordinatörünü temsil etmektedir.

Araştırmada Güvenirlik ve Geçerlik Çalışmaları

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliği sağlamak için inandırıcılık, aktarılabirlik ve tutarlık gibi stratejilerin kullanılması gerektiği ifade edilmektedir (Shenton, 2004). Araştırmanın inandırıcılığını sağlamak amacıyla görüşme formlarının hazırlanmasının ardından uzman görüşlerine başvurulmuş ve bu görüşler doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formlarına son şekli verilmiştir. Bunun yanı sıra verilerin toplanmasına ilişkin doyum noktasına ulaşmak için de çalışma grubunda yer alan katılımcıların yeterli sayıya ulaşması ve görüşmeler sırasında etkileşim süresinin arttırılmasına dikkat edilmiştir. Araştırmacıların kendi aralarında yaptıkları toplantılarda, katılımcılar tarafından sürekli aynı görüşlerin ifade edilmeye başlandığı anlaşılmış böylelikle görüşme süreçlerinde doyum noktasına ulaşıldığı tespit edilmiştir. Yine inandırıcılığını sağlamak amacıyla bulgular sunulurken katılımcı görüşleri doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve veri kaynakları çeşitlemesi (data sources triangulation) yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmanın farklı veri kaynakları olarak projenin uygulayıcısı olan sınıf öğretmeni adayları ve Aile ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olan proje koordinasyon sorumluları belirlenmiştir. Veri kaynaklarının çeşitlendirilmesi, farklı özelliklere sahip katılımcıların araştırmaya dahil edilmesi ile farklı yaşantıların ve algıların ortaya konarak çoklu gerçekliklere ulaşılması bakımından önemli görülmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2013). Araştırmanın dış geçerliği ile ilgili olan bir durum olarak aktarılabirliği (Lincoln & Guba, 2013) sağlamak amacıyla ise katılımcılar seçilirken amaçlı örneklem yöntemi kullanılmış ve araştırmanın katılımcıları, veri toplama ve verilerin analizine ilişkin süreç detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Nitel veri analizi sonucunda elde edilen bulguların tutarlılığını sağlamak amacıyla elde edilen veriler araştırmacılar tarafından içerik analizine tabi tutularak ayrı ayrı kodlanmıştır. Araştırmanın tutarlılığı her araştırmacılar tarafından yapılan her bir kod için “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” sayıları tespit edilerek Miles ve Huberman’ın (1994) formülü (Güvenirlik= Görüş Birliği/ [Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı] x 100) kullanılarak hesaplanmıştır. Kodlayıcılar arası uyum yüzdesi %93,47 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman’a (1994) göre, araştırmacılar tarafından oluşturulan kod listelerinin uyum yüzdesinin %70 ve üzerinde olması yeterli bir güvenirlilik değerine işaret etmektedir.

Bulgular

Araştırma bulguları “Öğrenciler için çocuk hakları bağlamında sağlanan katkılar”, “Öğretmen adaylarına mesleki gelişim bağlamında sağlanan katılar” ve “Proje ile ilgili görüş ve öneriler” olmak üzere üç başlık altında sırasıyla sunulmuştur.

Öğrenciler İçin Çocuk Hakları Bağlamında Sağlanan Katkılar

TDP dersi kapsamında gerçekleştirilen “Eğitim hakkımı destekle” projesi ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde koruma altında bulunan çocuklara çocuk hakları bağlamında çeşitli faydalar sağlanması amaçlanan araştırmada, çocuklara çocuk hakları bağlamında sağlanan katkılar ile ilgili bulgular Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrenciler İçin Çocuk Hakları Bağlamında Sağlanan Katkılar

Kategori	Kod
Akademik bağlamda sağlanan faydalar	Yanlış ve eksik öğrenmeleri telafi etme
	Okuma yazma becerisi gelişimini destekleme
	Dört işlem becerisi gelişimini destekleme
	Kitap okuma alışkanlığı kazandırma
	Yaratıcı düşünme becerisi gelişimini destekleme
	Öğrenmeleri tekrar ile pekiştirme
	Okuduğunu anlama becerisi gelişimini destekleme
	Zihinden işlem yapma becerisi geliştirme
	Eleştirel düşünme becerisi gelişimini destekleme
	İlkokul programı dersleri için öğrenmelere destek olma

	Düzenli ders çalışma alışkanlığı kazandırma
Duyuşsal bağlamda sağlanan faydalar	Öğrenmeye ilişkin ilgi ve motivasyonu destekleme Özgüven gelişimine destek olma Başarma duygusunu yaşatma Öğrencilerin mutlu hissetmesine yardımcı olma Ders çalışmaya olumlu tutum kazandırma
Sosyal ve yaşam becerileri bağlamında sağlanan faydalar	İletişim kurma becerisi geliştirme Birlikte çalışma becerisi geliştirme Yardımlaşmayı öğretme Paylaşmayı öğretme Kendini ifade edebilme becerisi geliştirme Trafik kurallarını öğretme Acil telefon numaralarını öğretme Görgü kurallarını öğretme Geri dönüşüm için farkındalık oluşturma Temel temizlik becerisi için farkındalık oluşturma
Oyun, eğlence ve sanatsal faaliyetler bağlamında sağlanan faydalar	Resim yaptırma çalışmaları yaptırma Oyun oynama çalışmaları yaptırma Şiir yazma çalışması yaptırma Masal yazma çalışması yaptırma Satranç oynama becerisi kazandırma Müzik notası çalışma
Oyun, eğlence ve sanatsal faaliyetler bağlamında sağlanan faydalar	Resim yaptırma çalışmaları yaptırma Oyun oynama çalışmaları yaptırma Şiir yazma çalışması yaptırma Masal yazma çalışması yaptırma Satranç oynama becerisi kazandırma Müzik notası çalışma

Tablo 1 incelendiğinde, öğrencilere çocuk hakları kapsamında sağlanan faydaların; çocuklarda akademik bağlamda sağlanan faydalar, duyuşsal bağlamda sağlanan faydalar, sosyal ve yaşam becerileri bağlamında sağlanan faydalar ile oyun, eğlence ve sanatsal faaliyetler bağlamında sağlanan faydalar olarak dört kategori altında toplandığı görülmektedir. Bunlardan akademik bağlamda sağlanan faydalar kapsamında çocukların akademik öğrenmelerini güçlendirmeye, düşünme becerileri geliştirmeye ve akademik alışkanlıklar kazandırmaya yönelik çalışmalara odaklanıldığı görülmektedir. Bu doğrultuda, öğretmen adayları yanlış ve eksik öğrenmeleri telafi etme, öğrenmeleri tekrar ile pekiştirme, okuma yazma becerisini, okuduğunu anlama becerisini, dört işlem becerisini ve zihinden işlem yapma becerisini geliştirme konularında destek olduklarını belirtmişlerdir. Bu durumla ilgili olarak sınıf öğretmeni adaylarından biri okuma yazma becerisi ve tekrar-pekiştirme çalışması yaptırma ile ilgi deneyimini öz değerlendirme yazısında “...Birçok öğrencimde değişimler gözlemledim. Hem okuma hem yazma konusunda bıkmadan defalarca çalışmalar yaptık. Gerek Türkçe dersi için gerek matematik dersi için bıkmadan tekrarlar yaptık. Çünkü amacımız öğrenciye o konuyu öğretmektir. Bunu başardığımızı düşünüyorum...” (Ö27) şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir öğrenci ise eksik öğrenmelerle ilgili çalışmalar yaptığını öz değerlendirme yazısına “...Özellikle de eksik olduğu konuları iki dönem sonunda kavrayabilmeleri beni çok mutlu etti” (Ö38) sözleriyle belirtmiştir. Benzer şekilde gerçekleştirilen görüşmelerde de sınıf öğretmeni adayları çocuklara akademik gelişim açısından çeşitli faydalar sağladıklarını belirtmişlerdir. Ö2 ise akademik gelişim açısından sağladığını düşündüğü faydayı şu şekilde açıklamıştır: “...yaptığım çalışmaları çocuklara akademik olarak faydalı buluyorum. Okuldaki öğrendiği konulardaki eksikleri giderdik, problem çözdük, okuduğunu anlama çalışmaları yaptık, zihinden işlem yapma çalıştık daha birçok çalışma yaptık. Çocuklardaki gelişimlere baktığımda akademik gelişim için faydalı olduğunu söyleyebilirim...” . Aynı zamanda, sınıf öğretmeni adayları akademik gelişim bağlamında kitap okuma alışkanlığı kazandırma, düzenli çalışma alışkanlığı kazandırma, yaratıcı düşünme becerisi geliştirme, eleştirel düşünme becerisi geliştirme ve ilkökul düzeyinde hayat bilgisi, sosyal bilgiler, fen bilimleri vb. dersler için öğrenmelere destek olma çalışmalarını gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bunlardan, kitap okuma ve düzenli ders çalışma alışkanlığı kazandırma ile ilgili olarak sınıf öğretmeni adaylarından biri şunları ifade etmiştir: “...Ders çalışmaya daha çok alıştı ... Çocuklarla kitap okuduk. Kitap okumayı onlara alıştırmaya çalıştık (öğretmen adayları öğrencilere). Onlar da kitap okumaya yavaş yavaş alıştı... Kitap okumayı çok sevdi” (Ö42).

Araştırmada, sınıf öğretmeni adayları proje ile çocukların duyuşsal gelişimine de destek olduklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, sınıf öğretmeni adayları duyuşsal gelişim açısından öğrencileri öğrenmeye motive ettiklerini, özgüven gelişimine destek olduklarını, başarıma duygusunu yaşattıklarını, mutlu hissetmelerine yardımcı olduklarını ve ders çalışmaya yönelik olumlu tutum kazandırdıklarını ifade etmişlerdir. Ö7, çocuklara yönelik yaptıkları faaliyetlerin çocukların mutlu hissetmesine katkı sağladığını öz değerlendirme yazısında şu şekilde dile getirmiştir:

“Sevgiye ilgiye merhamete takdir edilmeye ihtiyacı olan yaralı kuşlar... Onların her biri benim için ayrı ayrı özeller ve mutlu olduklarında gözlerindeki o güzel pırıltılar görülmeye değer. Kuruma gittiğim süreç boyunca onları hep mutlu etmeye onlara faydalı olabilmeye kırmamaya üzmemeye çok özen gösterdim ve şunu çok net anladım bir çocuğu mutlu etmek hiç zor değil maddi bir güce de gerek yok sadece içten bir sevgi ve sıcak bir sarılma bile yeterli bunun için.” (Ö7)

Bu durumla ilgili olarak kurum koordinatörleri de sınıf öğretmeni adaylarının değerlendirmelerini destekleyecek açıklamalarda bulunulmuştur. Bu kapsamda kurum koordinatörlerinden biri “...üniversiteden gelen öğrencileri görünce bizim çocuklar çok mutlu oluyor. Onlarla, böyle birebir ilgilenen kimseleri yok. Değerli olduklarını hissediyorlar. Birileri için önemli olduklarını görüyorlar. Gözleri ışıltıyor çocukların...” (K3) şeklinde belirtmiştir. Özgüven, motivasyon ve ilgi gelişimine destek olduğuna ilişkin deneyimini ise sınıf öğretmeni adaylarından biri şöyle ifade etmiştir:

“...çocukların bir bölümünde özgüven eksikliği vardı. Bu hem akademik anlamda hem de kendini ifade etme ile ilgiliydi. Çok çekingenlerdi. Ben de başka arkadaşlarım da onlara başarıma duygusunu yaşatacağımız şeyler yaptık. Daha basit sorular sorma mesela, konuştuklarında cevap verdiklerinde güzel yaptıkları şeyleri söyleme, hata yapıldığında herkesin bu hataları yapabileceğini anlatma gibi yani sonra onlara başarabileceklerini anlatarak destek olmaya çalıştık. Daha sonraki günlerde çekinmeden daha rahat sorular sordular. Derse olan ilgileri, motivasyonları arttı...sonradan daha özgüvenli hale geldiklerini gördük...” (Ö9)

Projede sınıf öğretmeni adayları öğrencilerin sosyal ve yaşam becerilerini desteklemek için de çalışmalar gerçekleştirmişlerdir. Bu çerçevede, sınıf öğretmeni adayları “iletişim kurma becerisi, birlikte çalışma, yardımlaşma ve kendini ifade edebilme becerisi gelişimi, görgü kurallarını, trafik kurallarını, acil telefon numaraları, geri dönüşüm ve temel temizlik becerisi için farkındalık oluşturma” kapsamında çalışmalar gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda sınıf öğretmeni adaylarından biri yaptığı çalışmaları yapılan görüşmede “...Biz sadece derslerine yardımcı olmadık. Onlara gerçek hayat ile ilgili şeyler de öğrettik. Temel temizlik becerilerini öğretmek, trafik kuralları ya da toplum içinde uyulması gereken görgü kuralları. Bunlar gibi çok şey öğretmeye çalıştık. Onların gerçek hayatta işlerine yarayabileceğini düşündüğümüz şeyler...” (Ö2) şeklinde özetlemiştir.

Diğer taraftan projede çocuk hakları kapsamında öğrencilere katkıda bulunulan diğer bir bağlam oyun, eğlence ve sanatsal faaliyetlere katılım olmuştur. Sınıf öğretmeni adayları resim vb. sanatsal faaliyetler yaptırma oyun oynama çalışmaları yaptırma, müzik notası çalıştırma, şiir yazma becerisi geliştirme ve satranç oynama becerisi kazandırma çalışmaları ile öğrencilerin bu bağlamda katılım haklarını desteklemeye çaba gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu durumu sınıf öğretmenlerinden biri birlikte çalışma etkinlikleri, yardımlaşmayı ve paylaşmayı öğretme süreci ile birlikte görüşmede şu şekilde ifade etmiştir:

“...Beraber etkinliklerini yaparak eğlenerek öğrenmeyi öğrenmiş oluyorlar. Boyama yapması gereken arkadaşlarıyla boya kalemlerini paylaşarak yardımlaşmayı, paylaşmayı öğrenmiş oluyorlar. Tabii ki her zaman ders olmayacağı için yeri geldiğinde sohbet edip, oyunlar oynayıp, derse mola verip hava almaya çıktığımızda bile oyun, eğlenme haklarının sağlandığını düşünüyorum.” (Ö1).

Diğer sınıf öğretmeni adaylarının bu kapsamdaki uygulamalarına öz değerlendirme yazılarından örnek açıklamalar şöyle özetlenebilir:

“Beraber... müzik notası seslendirmeleri, resimler, boyamalar yaparak eğlenceli vakitler geçirdim...” (Ö1), “Resim çizmenin onları mutlu edeceğini ve geliştireceğini düşünerek ara ara resimler çizdik.” (Ö51), “...bir kısmıyla kelime oyunu oynadım bir kısmına kâğıttan şekil yapmayı öğrettim...” (Ö46), “Ben satranç dersleri verdim lakin bunlar benim için ders olmanın yanı sıra onlar için ekstra kendilerini eğlendirecek aynı anda da eğitebilecekleri bir uğraş olarak kabul ettiğim zamanlardı...” (Ö6)

Alıntılar incelendiğinde, sınıf öğretmeni adaylarının çocukların oyun, eğlence ve sanatsal faaliyetlere katılımını sağlamak için çeşitli çalışmalar gerçekleştirdikleri hatta gerçekleştirdikleri bu uygulamaları bir

çocuk hakkı olarak nitelendirebildikleri ortaya çıkmıştır.

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde TDP dersi kapsamında gerçekleştirilen Eğitim Hakkımı Destekle Projesi kapsamında çocuklara eğitim ve oyun, eğlence ve sanatsal faaliyetlere katılım haklarını hayata geçirmeye yönelik çeşitli faydalar sağlandığı söylenebilir.

Öğretmen Adaylarına Mesleki Gelişim Bağlamında Sağlanan Katılar

Araştırmada, TDP dersi kapsamında Eğitim Hakkımı Destekle Projesi ile sınıf öğretmeni adaylarına herhangi bir fayda sağlanıp sağlanmadığı ile ilgili de incelemeler yapılmıştır. Bu kapsamda ulaşılan sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Sınıf Öğretmeni Adaylarında Gelişim Sağlanan Alanlar

Kategori	Kod
Mesleki beceri gelişimi	Öğrenme eksiklikleri tespit etme becerisi kazanma
	Yabancı uyruklu öğrencilerle öğretimi deneyimleme
	Eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturma
	Öğrencilerle iletişim kurma becerisi
	Öğrencilerin ilgilerini derse çekebilme
	Öğretmenlik mesleğini deneyimleme
	Öğretim becerisi kazanma
	Kaynaştırma öğrencisi ile öğretimi deneyimleme
	Yanlış öğrenmenin zararlarını fark etme
	Çocukların öğrenme süreçlerini anlamlandırma
	Öğrencilerin bireysel farklılıklarını fark etme
	Öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarını fark etme
	Mesleki beceri gelişimin önemini fark etme
Mesleğe ilişkin olumlu tutum gelişimi	Yeni öğretim yöntemlerini araştırma ve deneme
	Öğrenci öğrenmesini izleme becerisi kazanma
	Mesleki doyum yaşama
	Özgüven geliştirme
	Kendini öğretmen gibi hissetme
	Öğretmenlik mesleğini sevmeye
	Öğretmenlik mesleğinin önemini fark etme
Sosyal sorumluluk bilinci gelişimi	Mesleki ön yargılardan kurtulma
	Öğrencilere karşı sabırlı olma
	Mesleki gelişimin önemini fark etme
Sosyal sorumluluk bilinci gelişimi	Birey olarak sosyal sorumluluk bilinci kazanma
	İhtiyaç sahibi çocuklara destek olmanın önemini fark etme
	Sosyal sorumluluk projelerine katılmaya gönüllü olma

Tablo 2 incelendiğinde TDP dersi kapsamında gerçekleştirilen proje ile sınıf öğretmeni adaylarının mesleki beceri, mesleki tutum ve sosyal sorumluluk bilinci gelişimine katkılar sağlandığı görülmektedir. Bunlardan mesleki beceri gelişimi kapsamında sınıf öğretmeni adayları mesleki beceri gelişiminin önemini fark ettiklerini ve mesleği deneyimleme imkânı bulduklarını belirtmekle birlikte öğrenme eksikliklerini tespit etme, bireysel farklılıkları ve öğrenme ihtiyaçlarını fark etme, yabancı uyruklu ve kaynaştırma öğrencileri ile öğretim yapabilme, öğrencilerle iletişim kurabilme becerisi edinme, yanlış öğrenmelerin zararlarını fark etme, derse ilgi çekebilme, eğlenceli öğrenme ortamı oluşturabilme, dersten önce planlama yapma gibi çeşitli beceriler kazandıklarını ifade etmişlerdir. Sınıf öğretmeni adaylarından biri bu kapsamdaki deneyimini öz değerlendirme yazısında “...dersten önce hazırlık yapmayı planlamayı öğrendik. Daha önemlisi öğrencilerimizin eksiklerini tespit etmeyi öğrendik. Planlamalarımıza ilişkin haftalık raporlarımızda ilk bölümde öğrenciyi tanıma çalışmaları yapmamız isteniyordu. Nasıl yapacağımız da anlatılmıştı. Bunları her hafta düzenli olarak yaptık...yapacağımız planlamada bu eksikleri temele almayı öğrendik...” (Ö9) şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir sınıf öğretmeni adayı ise proje sürecindeki deneyimlerinin öğrencilerle iletişim kurma becerisi gelişimi, yanlış öğrenmenin zararlarını fark etme ve öğrencilerin öğrenme eksikliklerini belirleme için kazanımlara ulaşılmasında etkili olduğunu öz değerlendirme yazısında şöyle ifade etmiştir:

“Bu projenin bana kattıkları arasında çocukları daha iyi anlama... ve onlara yanlış bir bilgi vermenin onları ne kadar olumsuz etkileyeceğini öğrendim. Öğretmenliğe ilk adımım olan bu proje bana bir şeyler öğretmenin ne kadar önemli ve

kıymetli olduğunu hatırlattı ve bir öğrenciye nasıl davranmam gerektiğini nasıl iletişim kuracağımı ayrıca... nerelerde eksikliğinin olduğunu görmemde ve nasıl hareket etmem gerektiği konusunda bana birçok şey kattı..." (Ö37)

Diğer bir sınıf öğretmeni adayını ise proje ile mesleki beceri gelişimine katkı sağlandığını ve bu süreçte yeni yöntemler öğrenip uyguladığını görüşmelerde "Mesleki gelişimime de olumlu katkıları oldu. Bir çocuğun eksiklerini nasıl tespit edebilirim, onun gereksinimlerine göre nasıl bir yol izleyebilirim sorularından yola çıkarak hem bazı yeni yöntemler öğrenip hem de bunları yaşayarak deneyimleme fırsatı bulmuş oldum" (Ö7) şeklinde ifade etmiştir.

Alıntılar incelendiğinde, sınıf öğretmeni adaylarının mesleki beceri gelişimi bağlamında çeşitli kazanımlara ulaştıkları ve uygulama sürecinin sınıf öğretmeni adaylarını mesleki bağlamda yeni şeyler öğrenmeye teşvik ettiği söylenebilir.

Araştırmada, mesleki gelişim sağlanan diğer bağlamın mesleki tutum olduğuna ulaşılmıştır. Mesleki tutum kapsamında sınıf öğretmeni adayları mesleki doyum yaşadıklarını, özgüven geliştirdiklerini, kendini öğretmen gibi hissettiklerini, öğretmenlik mesleğini sevmeye başladıklarını, öğretmenlik mesleğinin önemini fark ettiklerini, mesleki ön yargılardan kurtulduklarını ve öğrencilere karşı sabırlı olmayı öğrendiklerini belirtmişlerdir. Projenin öğretmenlik mesleğini sevdirdiğini sınıf öğretmeni adaylarından biri "...Bana gelecek için çok güzel bir deneyim sağladı. Öğretmenlik mesleği için en önemli olan şeyin öğrencilerin kalbine dokunmak olduğunu bir kere daha öğrenmiş oldum. Bu proje beni bu mesleğe bağladı, sevdirdi..." (Ö51) şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir sınıf öğretmeni adayını projenin öğretmenlik mesleğini sevdirdiğini "...Bu projenin bana kattıklarından bahsedecek olursam; benim için çok farklı duygular hissettiren bir deneyim olduğunu söyleyebilirim. Hayalimdeki meslek kesinlikle sınıf öğretmenliği değildi, bu proje benim bölümü sevmemi sağladı" (Ö7) oldu şeklinde belirtmiştir. Proje ile öğretmenlik mesleğinin ve mesleki gelişimin önemini fark ettiğini ise sınıf öğretmeni adaylarından biri "...Bu süreçte öğretmenlik mesleğinin ne kadar önemli olduğunu. Çocukların kişiliğinde ne kadar etkili olduğunu fark ettim. Yaptığımız her hareketin onlarda kalıcı bir etki bıraktığını öğrendim. Kendimi geliştirmem gerektiğinin, bilgilerimi sürekli güncellemem gerektiğini öğrendim..." (Ö4) olarak dile getirmiştir. Proje ile öğretmenlik mesleğine ilişkin olumsuz düşünce ve ön yargılarının nasıl değiştiğini sınıf öğretmeni adaylarından ikisi şöyle ifade etmiştir:

"Benim için çok farklı bir deneyim oldu hatta hayatımın dönüm noktası olduğunu söyleyebilirim. Bu deneyim sonucu mesleğime olan bakışım daha da farklılaştı. İlk başlarda sevmeyen şu an çok seviyorum küçücük bir çocuğun hayatına dokunabilmek bir iz bırakmak bence çok güzel bir şey..." (Ö17).

"İstedğim bir bölüm değildi. Öğretmenlik yapabileceğimi çok düşünüyordum ve sevebileceğimi de. Ama burada gerçekten ihtiyacı olan çocuklara yardım ettik. Hem de öğretmen gibi. Ben bu kadar değerli bir şey daha yaşamamıştım. Onların gözündeki ışıltı mutluluk, bir şey öğretebildiğimi görmek... bu mesleğin ne kadar kutsal olduğunu, değerli olduğunu gördüm. Benden de öğretmen olabilir dedim..." (Ö40)

Sınıf öğretmeni adaylarının alıntıları incelendiğinde, projenin özellikle mesleğe ilişkin olumsuz düşünce ve duyguların ortadan kaldırılmasına, öğretmenlik mesleği ve mesleki gelişim için olumlu duygu ve düşünce gelişimine destek olduğu söylenebilir.

Araştırmada, proje kapsamında sosyal sorumluluk bilinci ile ilgili de kazanımlara ulaşıldığı belirlenmiştir. Sınıf öğretmeni adayları hem görüşmelerde hem de öz değerlendirme yazılarında birey olarak sosyal sorumluluk bilinci geliştirdiklerini, ihtiyaç sahibi çocuklara destek olmanın önemini fark ettiklerini, farklı sosyal sorumluluk projelerine de katılmak istediklerini ve öğretmen olarak üzerlerine düşen sorumluluğu fark ettiklerini belirten paylaşımlarda bulunmuşlardır. Sınıf öğretmeni adaylarından biri proje kapsamındaki deneyimlerinin sosyal sorumluluk bilinci gelişimine faydalı olduğunu görüşmede "...Sosyal sorumluluk bilinci geliştirmemde fayda sağladı. Kurumdaki çocukların toplum içinde karşılaştıkları yanlış tavırlar yüzünden olumsuz etkilendiklerini görmek yara aldıklarını görmek beni fazlasıyla üzdü ve bunun için ne yapabilirim düşüncesi oluşturdu. Öğretmenlerin üzerine düşen sorumluluğu fark etmemi sağladı..." (Ö7) şeklinde ifade etmiştir. Diğer bir sınıf öğretmeni adayını ise proje sürecindeki deneyimlerinin sosyal sorumluluk bilinci gelişimine ve farklı sosyal sorumluluk projelerine katılmaya gönüllü olma isteği üzerine etkisini şu şekilde ifade etmiştir.

"Sosyal sorumluluk için farkındalık gelişimimde çok etkili oldu. Aslında herkes bu çocuklar ya da zor durumda olan farklı insanlar için üzülüyor. Sokak çocukları, yaşlılar, engelliler, fakirler gibi zor durumda olanlar için. Ama genelde sadece üzülmeyle kalıyoruz. Birey olarak sorumluluk almıyoruz. Biz bu proje ile birilerinin hayatına gerçekten yardımcı olduk. Bunun mutluluğunu onlarla birlikte yaşadık. Çok huzurlu hissettim. İyi bir şeyler yapmanın huzuru bu. Çünkü yeni bir şeyler öğrendiklerini gördüm. Kitap okuma gibi güzel alışkanlıklar edindiler. Birilerinin hayatına güzel bir şeyler

katmak için hepimiz çalışmalıyız bu bizim birey olarak sorumluluğumuz olmalı. Başka projelerde de görev almak istiyorum. Her çalışma her insan her sorumluluk başka bir insana umut olacak..." (Ö9)

Alıntılar incelendiğinde, projenin sınıf öğretmeni adaylarında sosyal sorumluluk bilincinde gelişime önemli katkılar sağladığı ve öğretmen adaylarının farklı sosyal sorumluluk projelerine katılmaya devam etmek istedikleri söylenebilir.

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde sınıf öğretmeni adaylarına TDP dersi kapsamında gerçekleştirilen Eğitim Hakkımı Destekle Projesi ile mesleği deneyimleme, bu deneyimlerine bağlı olarak mesleğe ilişkin beceri ve olumlu tutum gelişimine hem birey hem de öğretmen adayı olarak sosyal sorumluluk bilinci gelişimine yönelik çeşitli faydalar sağlandığı söylenebilir.

Proje İle İlgili Görüş Ve Öneriler

Araştırmada, TDP dersi kapsamında gerçekleştirilen Eğitim Hakkımı Destekle Projesi ile ilgili duygu, düşünce ve etkililiğine ilişkin görüşler, süreçte karşılaşılan problemler ve öneriler için de değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bağlamında ulaşılan bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Proje ile İlgili Görüş ve Öneriler

Kategori	Kod
Proje ile ilgili duygu, düşünce ve etkililiğine ilişkin görüşler	Çok özel bir deneyim olduğunu düşünme
	Projeye katıldığı için kendini mutlu hissetme
	Projeyi mesleki deneyim için faydalı bulma
	Projeyi mesleki hazırlık için çok faydalı bulma
	Proje ile çocukların kalbine dokunmanın önemini keşfetme
	Projenin öğretmenlik mesleğini sevdiğini düşünme
	Projeyi katıldığı en anlamlı çalışma olarak tanımlama
	Projeyi sosyal sorumluluk gelişimi için değerli bulma
	Projeyi eğlenceli bulma
	Proje bittiği için üzülme
	Projeyi sevdiğini belirtme
	Projeyi önemli ve değerli bulma
	Projeyi etkili bulma
	Proje ile çocuklara yardımcı olma duygusu yaşama
	Projeyi kurumdaki çocuklar için faydalı bulma
Projeyi kurumdaki işleyişe destekleyici bulma	
Çocukların çok boyutlu gelişimi için faydalı bulma	
Çocukların sevgi ihtiyaçlarının karşılanması için faydalı bulma	
Projede karşılaşılan problemler	Planlamadan kaynaklı eksiklikler
	Öğrencilerin sürekli değişmesi
	Öğrenci sayısının fazla olması
	Öğrenci takibinin güç olması
Projenin uygulanmasına yönelik öneriler	Daha fazla sanat ve spor çalışmalarının yapılması
	Her öğretmen adayına yalnızca bir öğrenci verilmesi
	Haftalık eğitim saatlerinin ve günlerinin artırılması
	Zorunlu olmadıkça çalışılan öğrencinin değiştirilmemesi
	Projenin TDP dersi ile sınırlı kalmaması
	Her öğrenci için gelişim takip dosyası açılması
	Farklı öğretmenlik programlarında projeler yapılması
	Lisans eğitimi süresince uygulamaların devam etmesi
Farklı sınıf düzeylerinde de uygulamaların devam etmesi	
Planlama sürecinin daha kapsamlı yapılması	
Kurumda devamlı kalan öğrencilerle çalışmalar yapılması	

Araştırmadaki bu proje ve buna benzer yapılacak projelerin planlanmasında ve uygulanmasında dikkate alınması açısından özellikle önem arz eden Tablo 3'te sunulan bulgular, karşılaşılan problemler ve bunlara yönelik olası çözüm önerileri sunması açısından dikkat çekici niteliktedir. Tablo 3 incelendiğinde proje ile ilgili görüş ve öneriler teması kapsamında proje ile ilgili duygu, düşünce ve etkililiğine ilişkin görüşler, projede karşılaşılan problemler ve proje ile ilgili öneriler olmak üzere üç kategorinin yer aldığı görülmektedir. Bunlardan, proje ile ilgili duygu, düşünce ve projenin etkililiğine ilişkin görüşler kategorisi incelendiğinde, sınıf öğretmeni adaylarının ve kurum yöneticilerinin genel olarak projeyi önemli buldukları

ve sevdikleri gözlenmektedir. Bu doğrultuda sınıf öğretmeni adayları, projeye katıldıkları için mutlu olduklarını, projeyi sevdiklerini, projeyi etkili bulduklarını, eğlenceli bulduklarını, projeyi mesleki hazırlık ve deneyim için faydalı bulduklarını, öğretmenlik mesleğini sevdirdiğini, projenin sosyal sorumluluk bilinci gelişimi için değerli olduğunu, çocukların kalbine dokunmanın önemini keşfettiklerini ve proje bittiği için üzüldüklerini ifade etmiştir. Ayrıca, sınıf öğretmeni adayları, projeyi katıldığı en anlamlı çalışma ve çok özel bir deneyim olarak tanımlamıştır. Proje ile ilgili görüşlerini sınıf öğretmeni adaylarından bazıları öz değerlendirme yazılarında ve görüşmelerde şöyle ifade etmiştir:

“Uygulamayı etkili buluyorum çünkü daha 1. Sınıftan mesleki gelişimimize katkı sağladığımı düşünüyorum. Öğrencilerle tanışmak, onlara ders anlatmak, onlarla beraber oyunlar oynamak bizi bir yerden geliştirmeye ve önümüzü açmaya başlıyor.” (Ö4); “...genel olarak etkili buluyorum. Çocukların sosyal becerilerinde ve akademik başarılarında gelişimlerine katkı sağlayan bir proje olduğunu düşünüyorum.” (Ö7) “Benim için çok özel ve farklı bir deneyim oldu. Zaten her zaman böyle bir kurumda çocuklarla ilgilenmek istiyordum ve bunu seçtiğim meslek alanında deneyimlemek benim için çok özel bir deneyim oldu. Oraya her hafta gidip çocukları yakından tanıyıp görmek bana çok şey kattı...” (Ö1), “Öncelikle bu çalışmaya katılmam konusunda emeği geçen herkese teşekkür etmek istiyorum çünkü Şimdiye kadar katıldığım en anlamlı çalışma olarak görüyorum. Bir insanın hayatına dokunabilmek bana göre insanın ulaşabileceği en güzel duygulardan biridir. Bu çalışmayla da bunu bir nevi olmuş oldum. Ayriyeten ilerde öğretmen olma hedefiyle girdiğim bu yolda bana büyük bir tecrübe edinme fırsatı sundu.” (Ö8)

Diğer taraftan kurum yöneticileri de benzer şekilde projenin çok değerli ve önemli olduğunu, kurumdaki çocukların çok boyutlu gelişimi için faydalı olduğunu, çocukların sevgi ihtiyaçlarının karşılanması için faydalı bulma, kurumdaki işleyişe önemli katkılar sağladığını, sosyal sorumluluk bilinci gelişimi için ve öğretmen adaylarında farkındalık oluşturmak için önemli olduğunu belirtmiştir. Proje ile ilgili olarak kurum koordinatörlerinden biri şunları ifade etmiştir:

“Projeyi hem çocuklar hem de kurum için önemli ve faydalı buluyorum. Çok değerli bir proje. Çocuklar çok mutlu oluyor, akademik olarak destekleniyor, sosyal gelişim açısından destekleniyor, temel yaşam becerileri de kazanıyorlar. Mesela, görgü kurallarını öğrendiler trafik kurallarını öğrendiler... birlikte kavga etmeden oynamayı öğreniyorlar... gerçek hayatta gerek olan şeyler bunlar. Kurumdaki çocuklar için çok değerli katkıları olan, onları birçok yönden geliştiren bir proje... Sadece bu ders kapsamında da kalmaması gereken bir proje...” (K1)

Bir diğer kurum yöneticisi ise projenin kuruma, kurumdaki çocuklara ve sınıf öğretmeni adaylarına sağladığı faydayı şöyle dile getirmiştir:

“...Proje kurumdaki işleyişimize de fayda sağladı. Bizim bu çocukların her biri ile ayrı ayrı ilgilenme zamanımız yok. Böyle bir desteği verecek kişilere yani bilgili kişilere ihtiyacımız var. Normal şartlarda bu yaşlardaki çocuklarla aileleri birebir ilgileniyor. Proje ile gelen öğretmen adayları bu ihtiyacımıza çok ciddi katkı sağladı... Onlara da faydalı öğretmen olarak göreve başlamadan farkındalık ve sosyal sorumluluk kazanmış oluyorlar. Şöyle ki bizim çocuklarımız okullara gittiklerinde de ne yazık ki çeşitli sorunlar yaşıyorlar. Dışlanabiliyorlar akranları tarafından. Bu proje ile öğretmen adayları göreve başlamadan bu sorunlar için farkındalık ve sorumluluk kazanıyor... Sevgi ihtiyaçlarına da katkı sağlanıyor. Bu yönden de çok önemli...” (K2)

Araştırmada, proje sürecinde karşılan problemlerle ilgili olarak ise sınıf öğretmeni adayları planlamadaki eksiklikten kaynaklı güçlük yaşadıklarını, öğrenci sayısının fazla olmasının verimi düşürdüğünü, öğrenci gelişiminin takibinde sorunlar yaşadıklarını ve öğrencilerin sürekli değişmesi nedeniyle sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Süreçte karşılaşılan problemlerle ilgili olarak sınıf öğretmeni adaylarından biri görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Planlamada eksiklik oldu. Ben gittiğimde bazı zamanlarda farklı öğrencilerle çalışmak durumunda kaldım. Tekrar onların öğrenme eksikliklerini tespit etmem gerekti. Öğrencilerimiz değişmemeli. Gelişimleri izlememiz güçleşiyor çünkü öğrenci bir yerde değişebiliyor. Hepimizin yaşadığı bir sorun değil ama ben yaşadım. Bu da dikkate alınmalıydı. Planlamada ben böyle bir eksiklik olduğunu düşünüyorum...” (Ö3)

Diğer bir sınıf öğretmeni adayı ise yaşadığı problemi şöyle dile getirmiştir:

“Genel olarak güzeldi ancak bana düşen öğrenci sayısı tek değildi. Tek tek ilgileniyordum ama onlar da çok memnundu ama ben istediğim kadar verimli olamadığımı düşünüyorum. Bana öyle geliyor. Daha iyisini de yapabiliirdim. Herkes bu durumda değildi ama ben bu sorunu yaşadım...” (Ö6)

Araştırmada, projenin daha etkili hale getirilmesi ve daha fazla fayda sağlanması için sürecin uygulayıcısı olan sınıf öğretmeni adaylarından ve kurum koordinatörlerinden öneriler de alınmıştır. Bu kapsamda, daha fazla sanat ve spor çalışmalarının yapılması, her öğretmen adayına yalnızca bir öğrenci

verilmesi, haftalık eğitim saatlerinin ve günlerinin arttırılması, zorunlu olmadıkça çalışılan öğrencinin değiştirilmemesi, projenin TDP dersi ile sınırlı kalmaması, her öğrenci için gelişim takip dosyası açılması, farklı öğretmenlik programlarında projeler yapılması, lisans eğitimi süresince uygulamaların devam etmesi, farklı sınıf düzeylerinde de uygulamaların devam etmesi ve planlama sürecinin daha kapsamlı yapılması önerilmiştir. Proje ile ilgili önerilerini yapılan görüşmelerde sınıf öğretmen adaylarından ikisi şu şekilde ifade etmiştir:

“Proje sadece birinci sınıflarla sınırlarla değil 2. Sınıflarda da yapılabilir. Bazı kurumlarda öğrenciler sürekli değiştiği için süreklilik sağlanamıyor bu bir eksiklik bence. Proje devamlı öğrencilerle devam ettirilirse daha verimli hale gelir... (Medya Akbaba). Çalışılan öğrencilerin değişmesi durumunda öğrencilerin gelişim durumlarını takip edebilmek için her öğrenci için bireysel bir dosya açılmalı. Eğer öğrencilerin her biri için bireysel bir dosya açılırsa oradan öğrencinin öğrenme eksikliği ve akademik durumu hakkında bilgi sahibi olabiliriz.” (Ö4)

Kurum koordinatörlerinden biri ise proje ile ilgili önerilerini şöyle belirtmiştir:

“Proje aslında iyi gitti. Daha iyi olması için önerilerim sadece birinci sınıfta bu ders kapsamında proje yapılmamalı farklı sınıflardaki öğrenciler için de projeler yapılmalı. Bu hem onlar hem de kurumdaki çocuklar için faydalı olacaktır. Bir de öğretmen adayları keşke çocuklarla daha fazla vakit geçirebilse farklı günlerde de gelebilseler kuruma. Sonraki yıl için planlamada bunları da dikkate alarak planlama yapılırsa çok daha verimli olur proje diye düşünüyorum...” (K1)

Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde TDP dersi kapsamında gerçekleştirilen bu projenin genel olarak etkili bulunduğu ancak süreçte planlama ve öğrenci hareketliliğine bağlı birtakım problemlerle karşılaşıldığı ve projenin daha etkili hale getirilmesi için çeşitli önerilerde bulunduğu söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

TDP dersleri altında topluma faydalı olma düşüncesinden yola çıkarak dezavantajlı bireyler, doğa ve çevreyi koruma, toplumu bilinçlendirme gibi alanlarda çalışmalar yürütülmektedir (Elma ve diğerleri, 2010; Selvi & Şentürk, 2016). Bu çalışmada da benzer bir perspektiften yola çıkarak sınıf öğretmenliği lisans programındaki TDP 1 ve 2 dersleri kapsamında 1. Sınıf öğretmen adaylarıyla Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde koruma altında bulunan çocukların eğitim ve oyun, eğlence ve sanatsal etkinliklere katılım haklarının hayata geçirilmesine destek sağlanmıştır. Bu doğrultuda hem koruma altındaki çocuklar hem de öğretmen adayları açısından yürütülen projenin çoklu faydaları ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çeşitli görüşmeler ve yansıtma yazıları sonucunda üç ana temaya ulaşılmıştır. Bu temalardan öğrenciler için çocuk hakları bağlamında sağlanan katkılar kapsamında; projenin öğrencilerin akademik gelişimini desteklediği yönündeki sonuca ulaşılmıştır. Bu duruma yönelik olarak ilgili literatürde, bu tür faaliyetlerin içinde yer alan öğrencilerin akademik başarı elde ettiğini, kişisel ve sosyal beceri geliştirdiğini ileri süren çalışmalar bulunmaktadır (Roehlkepartain, 2009; Wilczenski & Comey, 2007).

Öğrencilere sağladığı bilişsel katkıların yanı sıra duyuşsal alanda ve sosyal ve yaşama becerileri kapsamında da fayda sağladığı sonucu ortaya konmuştur. Bu bağlamda özellikle öğrencilerin öğrenmeye yönelik motive olma, olumlu tutum ve özgüven geliştirme ve bunların doğal çıktısı niteliğinde başarıya duygusunu yaşamalarına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca paralel olarak ilgili literatürde, dezavantajlı çocukların eğitim-öğretim faaliyetlerine yönelik yapılan destek çalışmalarının çocuklarda motivasyonu arttırdığı belirtilmiştir (Plan International, 2021). Sosyal ve yaşam becerileri gelişimi açısından ise öğrencilerin iletişim kurma, kendini ifade etme, görgü ve temizlik kurallarına yönelik gelişim sağlama gibi becerilerin gelişimine katkı sağlandığına ulaşılmıştır. Bu sonuçla bağlantılı olarak Lundy (2007), eğitim-öğretim faaliyetleri sonucunda çocukların vatandaşlık değerlerini ve demokratik toplum kurallarına yönelik bir bakış açısı geliştirdiklerini belirtmiştir. Diğer taraftan oyun, eğlence ve sanatsal faaliyetler bağlamında sağlanan faydalar kategorisinde kapsamında ise öğrencilerin resim, şiir gibi sanatsal faaliyetlerin yanı sıra satranç ve benzeri çeşitli zekâ oyunları ve eğlence faaliyetlerine katılma fırsatı elde etmeleri ulaşılan diğer bir sonuçtur. Nitekim Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’ye (BMÇHS) göre çocukların bu tür etkinliklere katılım hakkının bulunduğu ilgili maddelerce taraf devletlerin yükümlülükleri arasında sayılmıştır (Hodgkin & Newell, 2002).

Araştırmanın koruma altındaki öğrencilerin yanı sıra öğretmen adaylarına da mesleki gelişim

anlamında beceriler sağladığı ortaya konmuştur. Bu bağlamda mesleki beceri kapsamında öğretmen adaylarının öğretim süreçlerini öğrenciye göre düzenleyebilme, onları motive edebilme, onlarla iletişim kurabilme, bireysel farklılıkları temele alan ve kaynaştırma, yabancı uyruklu gibi farklı gereksinimleri olan öğrencilere yönelik öğretim becerisi kazanma, öğrenci öğrenmelerindeki yanlış ve eksik öğrenmeleri tespit etme ve bunları düzeltme gibi mesleki beceriler geliştirdikleri tespit edilmiştir. Bu sonucu destekler nitelikte Roehlkepartain (2009) bu tür topluma hizmet faaliyetlerine katılanların hizmet ettiği topluluk veya bireylere faydalı olmakla kalmayarak aynı zamanda kişisel öğrenme ve gelişimlerine de katkıda bulunabileceklerini ifade etmiştir. Benzer bir sonuç, Magarrey ve Francis'in (2005) çalışmalarında da ortaya çıkmıştır. Hizmet ederek öğrenme ve akademik başarı arasındaki ilişkiye odaklandıkları bu çalışmaya göre akademik başarı ve öğrenci öğrenmelerinde hizmet ederek öğrenme faaliyetleri doğrultusunda olumlu bir gelişim olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer şekilde Cipolle (2004), bu tür TDP'lerin öğretmen adaylarına mesleki ve akademik gelişim kazandırdığına dikkat çekmektedir. İlgili literatürdeki sonuçlarla karşılaştırıldığında, bu araştırmanın sonuçlarının benzerlik göstererek öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğinin yeterlikleri konusunda gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının bu mesleki beceri gelişiminin yanı sıra bu süreç içerisinde mesleğe yönelik olumlu tutum geliştirdikleri belirlenmiştir. Özellikle sürecin öğretmen adaylarına özgüven gelişimi sağlama, mesleğin içinde gibi hissettirme, mesleğin önemini kavrama ve çeşitli mesleki ön yargılardan kurtulma gibi olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür. Nitekim Wilczenski ve Comey (2007), bu tür hizmet ederek öğrenme faaliyetlerine katılanların akademik gelişimin yanı sıra kariyer, sosyal ve duygusal alanlarda da gelişim kaydettiklerini vurgulamıştır. Benzer bir bakış açısıyla Furco ve Root (2010) ise hizmet ederek öğrenmenin özellikle kişisel ve sosyal, akademik beceri ve kariyer gelişimi gibi alanlarda katılımcıların fayda sağladığını ifade etmiştir. Araştırma sonuçları projeye katılan öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik olumlu duygu geliştirdikleri, mesleki anlamda özgüven geliştirdiklerini ve sınıf öğretmenliği bölümünü ve mesleğini daha çok sevdiklerini ortaya koymuştur. Bu sonuca benzer bir sonuç, Bridgeland ve diğerlerinin (2008) çalışmalarında da öne çıkmıştır. Bridgeland ve diğerlerinin (2008) çalışma sonuçlarına göre topluma hizmet faaliyetlerine katılan bireylerin okul faaliyetlerine yönelik olumlu duygu geliştirerek motivasyonlarında olumlu bir gelişim olduğu sonucunda ulaşılmıştır. Sliwka (2004) ise TDP'lere katılan bireylerin sorumluluk bilinci kazanmanın yanı sıra özdeğer, özsaygı ve özyeterlilik geliştirdiğine vurgu yapmaktadır.

Ayrıca araştırmanın öğretmen adaylarına sosyal sorumluluk bilinci geliştirme açısından da katkıda bulunduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının özelde çocuklar genelde toplum bağlamında ihtiyaç halinde çeşitli projelere gönüllü katılma düşüncelerine sahip oldukları ortaya konmuştur. Sarıipek (2006) bu tür faaliyetlere katılımı aktif vatandaşlık kavramıyla ilişkilendirerek katılımcıların bu faaliyetlerde sosyal sorumluluk duygularının arttığını savunarak bu kişilerin gönüllülük ve yardımlaşmayı içeren çalışmalara katılımı daha aktif role büründüklerini vurgulamıştır. Bu bağlamda projede yer alan öğretmen adaylarının Eurydice'in (2012) toplumun gelişim ve refahı için katılım gösterme vurgusuna paralel olarak Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda yer alan öğrencilerin gelişimine katkı sağlama konusunda sorumluluk bilinci geliştirdikleri ortaya konmuştur. Bu vurguya paralel olarak ilgili literatürde, hizmet ederek öğrenme faaliyetlerinin vatandaşlık gelişimi, toplumsal sorumluluk bilinci kazanma bakımlarından kazanım elde ettiklerini belirten çalışmalar mevcuttur (Bengiç Çolak, 2015; Shumer, 2005). Araştırmanın sonuçları, öğretmen adaylarının bu projeye katılma sayesinde ileride yapılacak olan çocuklara ve topluma faydalı olacak projelere gönüllü katılım gösterme konusunda anlayış geliştirdiklerini ortaya koymuştur. Bu sonuç, Bridgeland ve diğerlerinin (2008) çalışmasında ortaya çıkan topluma hizmet faaliyetlerinin katılımcıların topluma hizmet etme motivasyonlarını arttırdığı sonucu ile paralellik göstermektedir.

Diğer taraftan araştırma sürecinin işleyişi hakkında öğretmen adaylarının bazı görüş ve önerileri olmuştur. Öğretmen adaylarının araştırma sürecine yönelik görüşlerinin genel anlamda olumlu olduğu, bu bağlamda araştırmada yer almanın mutlu hissettirdiği, özel bir deneyim kazandırdığı, mesleki hazırlık deneyimi elde ettikleri gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Nitekim ilgili literatürde, hizmet ederek öğrenme faaliyetlerinin katılımcılarına toplumsal sorunlara yönelik farkındalık kazanma, bu sorunları çözmek için aktif

katılım gösterme, topluma hizmet etme ve yardım etme gibi sosyal gelişim bağlamında kazanımlar kazandırdığını ortaya koyan birçok çalışma mevcuttur (Altınok, 2012; Bengiç Çolak, 2015; Wilczenski & Comey, 2007). Benzer şekilde Billig ve diğerleri (2008) bu tür faaliyetlerin kişilere başaklarını düşünme, hoşgörü geliştirme, yardımseverlik gibi özel duygu ve düşünceler geliştirdiğini ortaya koymuştur. Furco ve Root'un (2010) çalışma sonuçlarında ise katılımcıların farklılıklara saygı ve anlayış, toplumsal sorumluluk gibi bakış açıları geliştirdikleri öne çıkmıştır. Benzer şekilde Howard (2003), bu tür TDP'lerin öğretmen adaylarının toplumsal olaylarla ilgilenen demokratik ve sorumlu birer vatandaşlık bilinci geliştirmelerini sağladığına vurgu yapmaktadır.

Ayrıca öğretmen adayları araştırmanın uygulanması sürecinde bazı güçlüklerle karşılaştıklarını belirterek bu güçlüklerle yönelik birtakım önerilerde bulunmuşlardır. Özellikle projenin yürütümüne sürecinde yaşanan bazı organizasyon ve iletişimden kaynaklı eksikliklere dikkat çektikleri, bunun yanı sıra öğretmen adaylarının sayısal olarak yetersizliğinden kaynaklı bire bir eğitimin bazı zamanlarda yapılamaması ve öğrencilerin farklı kurumlara geçişlerinin yapılmasından dolayı çocukların gelişimini takip etmenin güçlüğüne ortaya çıktığına ulaşılmıştır. Bu sorunlara ve proje yürütme sürecinin daha iyi yürütülmesi amacıyla bazı önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerilerin; öğretmen adayı sayısının artırılması, çocukların gelişimi için daha sık eğitim süreçlerinin yürütülmesi, kurumlarda devamlı kalacak çocukların tespit edilmesi ve bu çocuklarla çalışmaların yürütülmesi, çocukların gelişimi için proje kapsamındaki tüm paydaşlarla toplantılar ve iş birliğinin yapılması gibi öneriler geliştirdikleri tespit edilmiştir. Nitekim Erkan ve diğerleri (2012) öğretmen adaylarının katıldığı bu topluma hizmet faaliyetlerinin planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinin detaylı bir şekilde yapılandırılması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Bu doğrultuda bu projenin planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarında kurumlar arası koordinasyonun sağlanması ve süreçlerin organizasyon bağlamında daha detaylı planlanmasının önemli olacağı düşünülmektedir.

Öneriler

TDP-I ve TDP-II dersleri kapsamında yürütülen bu çalışmanın bulgularına dayanarak şu öneriler geliştirilmiştir:

Farklı iki kurumun çalışmasına dayalı olarak geliştirilen bu araştırmadan elde edilen sonuçlar, projenin özellikle uygulama aşamasında kurumlar arasındaki eksiklikleri ön plana çıkarmıştır. Bu sonuç doğrultusunda fakülte'deki öğretim elemanları ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurumlardaki personel arasında koordinasyon ve iş birliğinin artırılması sağlanabilir. Bu sayede projenin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi açısından daha sistematik bir sürecin yürütülmesi sağlanabilir.

Araştırmada öne çıkan bir diğer sonuç ise projeye katılan öğretmen adaylarının uygulamayı yürüttükleri öğrencilerin gelişimi hakkında görüşmeler yapılmasının çalışmaları daha verimli hale getireceğine yönelik vurgudur. Bu bağlamda kurumlardaki öğrencilerin gelişimini değerlendirmek adına düzenli aralıklarla öğretmen adayları fakülte'deki öğretim elemanları ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurumlardaki personel arasında değerlendirme toplantılarının yapılması önerilebilir.

Bu araştırma kapsamındaki projenin sürekliliğinin sağlanması amacıyla dönem sonu fakülte'deki öğretim elemanları ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı kurumlardaki personel arasında değerlendirme toplantılarının yapılması önerilebilir.

Yazarların Beyanı

Araştırmacıların katkı oranı beyanı: Tüm yazarlar çalışmanın planlama, veri toplama, veri analizi, değerlendirme ve raporlama aşamalarının tümünü iş birliği içerisinde yürütmüştür.

Etik Kurul Kararı: Bu araştırma, Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 14/11/2022 tarihli E-73628654-604.01-258949 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Çatışma beyanı: Yazarların beyan edeceği bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Altınok, A. (2012). *Sosyal katılım faaliyetlerinin 12-14 yaş grubu öğrencilerinin sosyal problemlere olan duyarlılıklarına etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Sabancı Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri (2022). Sabancı Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri. <https://cip.sabanciuniv.edu/tr>
- Bilkent Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri (2022). Bilkent Üniversitesi Toplumsal Duyarlılık Projeleri. <https://w3.bilkent.edu.tr/www/ogrenci-dekanligi/toplumsal-duyarlilik-projeleri/>
- Bengiç Çolak, G. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde hizmet ederek öğrenme yaklaşımının vatandaşlık eğitimindeki rolü*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Billig, S. H., Dan Jesse, R. Marc B., & Michelle G. (Eds). (2008). Promoting secondary students' character development through service learning. *Scholarship for sustaining service learning and civic engagement* içinde (ss.57-83). Information Age.
- Bridgeland, J. M., Dilulio, J. J., & Wulsin, S. C. (2008). *Engaged for success: Service-learning as a tool for high school dropout prevention*. Civic Enterprises.
- Bringle, R. G., & Hatcher, J. A. (1995). A service-learning curriculum for faculty. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 2(1), 112-122.
- Cipolle, S. (2004). Service-learning as a counter-hegemonic practice: Evidence pro and con. *Multicultural Education*, 11(3), 12-23.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2005). *Research methods in education* (5th Ed.). Routledge Falmer.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2nd ed). Sage.
- Çuhadar, A. (2-4 Mayıs 2008). Topluma hizmet uygulamaları dersi aracılığı ile yurttaş-öğretmen yaratmak. VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- Diñer, F. Ç. (2006). Eğitim bilimleri bakış açısıyla eğitim fakülteleri ve topluma hizmet işlevi. (Yayın no:200) Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/59249/mod_resource/content/0/2006%20çalıştay%20kitab1.pdf
- Duckenfield, M., & Wright, J. (Eds.). (1995). *Pocket guide to service-learning*. National Dropout Prevention Center.
- Elma, C., Kesten, A., Kirođlu, K., Uzun, E. M., Dicle, A. N., & Palavan, Ö. (2010). Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(2), 231-252.
- Erkan, S., Uludağ, G., & Burçak, S. (2012). İlköğretim bölümü öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin algılarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı 1*, 184-194.
- Eurydice. (2012). *Avrupa'da vatandaşlık eğitimi*. Eurydice. https://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematicreports/139TR_HL.pdf
- Furco, A. (2014). Issues of definition and program diversity in the study of service-learning. In *Studying service-learning* (pp. 13-33). Routledge.
- Hatcher, J. A., & Erasmus, M. A. (2008). Service-learning in the United States and South Africa: A comparative analysis informed by John Dewey and Julius Nyerere. *Michigan Journal of Community Service Learning*, 15(1), 49- 61.

- Hodgkin, R., & Newell, P. (2002). *Çocuk haklarına dair sözleşme uygulama el kitabı*. UNICEF.
- Howard, J. (2003). Service-learning research: Foundational issues. In S. H. Billig & A. S. Waterman (Eds.), *Studying service-learning: Innovations in education research methodology* (pp.1-12). Lawrence Erlbaum.
- Küçükoğlu, A., & Çoşkun, Z. S. (2012). Yeni bir çoklu pedagojik yaklaşım: Topluma Hizmet Uygulamaları. *Milli Eğitim Dergisi*, 194, 92-107.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (2013). *The constructivist credo*. Left Coast Press
- Lundy, L. (2007). 'Voice' is not enough: Conceptualising Article 12 of the United Nations Convention on the Rights of the Child. *British Educational Research Journal*, 33(6), 927-942. <https://doi.org/10.1080/01411920701657033>
- Magarrey, M., & Francis, R. (2005). Service-learning and student academic success. *Academic Exchange Quarterly*, 9(3), 245-249.
- Mayer, R.E. (2003). *Learning and instruction*. Prentice Hall.
- Miles, M.B., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications
- National Service-Learning Clearinghouse. (2011). *National service-learning clearinghouse: America's most comprehensive service-learning resource*. <http://www.servicelearning.org/>
- Öğülmüş, S. (2006). Eğitim fakültelerinin topluma hizmet bağlamında toplumsal yaşama katkısı çalışmayı alt grubu raporu. (Yayın No. 200). A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/59249/mod_resource/content/0/2006%20çalıştay%20kitap_1.pdf
- Öztürk, T., & Kaymakçı, S., (2009). Topluma hizmet uygulamalarında proje hazırlama. B. Aksoy, T. Çetin ve F. Sönmez (Ed.) *Topluma hizmet uygulamaları* (ss.103-145). Pegem Yayıncılık.
- Plan International Worldwide Annual Review. (2021). <https://tr.web22.link/zdUUR>
- Quezada, R. L., & Christopherson, R. W. (2005). Adventure-based service learning: University students' self-reflection accounts of service with children. *Journal of Experiential Education*, 28(1), 1-16. <https://doi.org/10.1177/105382590502800103>
- Roehlkepartain, E. C. (2009). *Service-learning in community-based organizations: A practical guide to starting and sustaining high-quality programs*. Learn and Serve America's National Service-Learning Clearinghouse.
- Sarıpek, D. B. (2006). Sosyal vatandaşlık ve günümüzde yaşadığı dönüşüm: Aktif vatandaşlık sosyal politika açısından bir değerlendirme. *Çalışma ve Toplum*, 2(9), 67-95.
- Selvi, Ö., & Şentürk, Z. A. (2016). Sosyal sorumluluk projelerinin uygulanmasında toplumsal duyarlılık projesi dersinin önemi: Gaziantep Üniversitesi örneği. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 18(1), 139-160.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22, 63-75.
- Shumer, R. (2005). *Service learning research: What have we learned from the past*. In *growing to greatness: The state of service learning report*. National Youth Leadership Council.
- Sliwka, A. (2004). Service learning: Verantwortung lernen in Schule und Gemeinde (pp. 1-36). Berlin: BLK
- Smith, J. A., & Osborn, M. (2004). Interpretative phenomenological analysis. In G. M. Breakwell (Ed.) *Doing social psychology research* (pp.229-254). British Psychological Society.
- Sönmez, Ö. F. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine yönelik görüşlerinin kazanım boyutunda değerlendirilmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 53-71.

- Speck, B.W., & Hoppe, S.L. (2004). *Service-learning: History, theory, and issues*. Praeger Publishers.
- Tonkin, H. (Ed.). (2004). *Service-learning across cultures: Promise and achievement*. International Partnership for Service-learning and Leadership
- Tülüce, S.H. (2014). İngilizce öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinde elde ettikleri kazanımlara ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 1-18.
- Wilczenski, F. L., & Coomey, S. M. (2007). *A practical guide to service learning: Strategies for positive development in schools*. Springer.
- Witmer, J.T. (1994). *How to establish a highschool service-learning programme*. Association for Supervision and Curriculum Development.
- Yeşilyaprak, B. (2006). *Eğitim fakültelerinin topluma hizmet bağlamında eğitim kurumlarına katkısı çalıştay alt grubu raporu*. (Yayın No. 200). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/59249/mod_resource/content/0/2006%20çalıştay%20kitab1.pdf
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Genişletilmiş Baskı). Seçkin Yayınları.
- Yin, R.K (2009). Applied social research methods. In: Case study research: design and methods. 4th edn. (pp.254-282). Los Angeles, CA: Sage.
- Yüksek Öğretim Kurumu (2006). *Lisans programı ders içerikleri*. http://www.yok.gov.tr/documents/10279/49665/aciklama_programlar/aa7bd091-9328-4df7-aafa-2b99edb6872

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The objective of the present study is to examine the multiple benefits of a project that supports the realization of the rights of children protected under the Ministry of Family and Social Services to participate in education, games, entertainment, and artistic activities within the scope of Social Responsibility Project 1 and 2 courses taught at the Department of Classroom Teaching at a State University in Turkey. Within the scope of this project, various studies were carried out by classroom teacher candidates to support the academic and emotional developments, to provide children with social and life skills, and to enable children to participate in games, entertainment, and artistic activities for the development of primary school children under the protection of the Ministry of Family and Social Services. For this purpose, answers were sought to the following questions:

1. What is the contribution of the project carried out within the scope of Social Awareness Projects I-II course to the professional development of teacher candidates?
2. What are the achievements of the students in the context of children's rights within the scope of the project carried out within the framework of Social Awareness Projects I-II course?
3. What are the difficulties encountered in the implementation of the project carried out within the scope of Social Awareness Projects I-II course and what are the solutions?

Method

In this study conducted as a case study, the applications carried out within the scope of the project are both under protection within the Minister of Family and Social Services. In this study, the benefits of the activities carried out within the scope of the project for both the children under protection of the Ministry of Family and Social Services and the classroom teacher candidates were examined. The participants of the study consisted of 40 first-grade classroom teacher candidates and three project coordinators working in the Ministry of Family and Social Services. In the project, the data were collected via the teacher candidate interview form, the project coordinators interview form, and the teacher candidate self-evaluation letters. During the data collection process, semi-structured interviews were conducted with three project coordinators and nine classroom teacher candidates who were selected from among the classroom teacher candidates through the implementation of the criterion sampling method, and self-evaluation forms were collected from all classroom teacher candidates. Content analysis method was used for data analysis. Four concepts are considered in qualitative research instead of validity and reliability. These are credibility, transferability, dependability, and conformability (Lincoln & Guba, 2013). In this context, expert opinions, data triangulation, researcher triangulation, source triangulation methods were used. In addition, inter-research compatibility was examined. As a result, a common decision was reached in the face of situations where no consensus could be reached (Miles & Huberman1994).

Results

The results of the study were classified in three themes: "Contributions provided for students in the context of children's rights", "Contributions provided to teacher candidates in the context of professional development" and "Opinions and suggestions about the project". Among these themes, it has been determined that various benefits are provided under the categories of academic development, emotional development, social and life skills development and participation in plays, entertainment, and artistic activities in the theme of "contributions provided for students in the context of children's rights". Within the scope of the theme of "contributions provided to teacher candidates in the context of professional development", it has been determined that many achievements have been reached under the categories of professional skill development, positive attitude development towards the profession and development of social responsibility awareness. As for the theme of "opinions and suggestions about the project", information was collected under the categories of the effectiveness of the project, the problems encountered in the process and suggestions.

Conclusion

It was determined as a result of the study that the project is effective and beneficial, some problems have been experienced due to the process organization with various suggestions made such as continuing the applications during the undergraduate education and expanding the scope of the applications. In this context, it was determined that the project was found to be effective and beneficial, some problems were experienced due to the process organization, various suggestions were made such as continuing the activities during the undergraduate education and expanding the scope of the project. Based on the study results, some suggestions were made for both the faculty members in the education faculty and the personnel in the institutions affiliated to the Ministry of Family and Social Services. These recommendations were made for a better implementation of the project.